

مقاله پژوهشی: عوامل مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی با تاکید بر عامل اقتصادی

فرزین حسینی^۱، محسن مرادیان^۲، حسین ذوالفقاری^۳، فتح اله کلانتری^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۱

چکیده

استان آذربایجان غربی تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل برخورداری از تنوع قومی، مذهبی، اجتماعی، اقتصادی فساد و ضعف دولت‌های مرکزی و ... در طول تاریخ، همواره با چالش‌های سیاسی و امنیتی متعددی روبرو بوده که این عوامل باعث عقب افتادگی و ضعف توسعه در ابعاد مختلف شده است. در حال حاضر نیز به لحاظ آسیب‌پذیری‌های موجود و رقابت‌های بین قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، در معرض سیل گسترده تبلیغات رسانه‌های معاند و تهدیدهای مختلف و ترکیبی قرار دارد. شناسایی و تعیین عوامل اصلی و مؤلفه‌های اولویت‌دار در محیط داخلی و خارجی و عوامل همبندساز با تاکید بر عامل اقتصادی، با هدف تحکیم و تقویت امنیت پایدار مرزهای استان، در این تحقیق مورد اهتمام بوده است. بررسی‌های انجام‌شده در این تحقیق نشان می‌دهد عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی شامل: «عوامل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی و نظامی» می‌باشد، ولی اولویت آن‌ها از نگاه جامعه‌آماری متفاوت است. مطالعات و تحقیقات به عمل آمده نشانگر این است که؛ «عامل اقتصادی» از چهار عامل اصلی دیگر، بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی تأثیرگذارتر است و عامل اقتصادی با مؤلفه‌های داخلی و خارجی مطالعه شده می‌تواند بیشترین تأثیر را در افزایش امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به همراه داشته باشد. بدین معنی که به میزانی که از عامل اقتصادی با مؤلفه‌های داخلی و خارجی آن، بهره‌گیری شود؛ منجر به تقویت امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی خواهد شد و قطعاً کم توجهی به عامل اقتصادی با مؤلفه‌های داخلی و خارجی آن، باعث تضعیف امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی خواهد شد. کلیدواژه‌ها: مرز، امنیت پایدار، عامل اقتصادی، آذربایجان غربی.

^۱ دانش‌آموخته مقطع دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) Farzin.hassani@gmail.com

^۲ استادیار دانشگاه عالی دفاع ملی

^۳ دانشیار دانشگاه جامع علوم انتظامی امین

^۴ دانشیار دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه و بیان مسئله

مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران به دلیل شرایط تاریخی، جغرافیایی، قومی، مذهبی، سیاسی، نفوذ تجزیه طلبان بیگانه در گذر تاریخی ایران، مجاورت با شرایط جغرافیایی و سیاسی حاکم بر کشورهای خارجی، معضلات مبتلابه کشورهای همسایه، محرومیت عمیق و توسعه نیافتگی و عقب ماندگی تاریخی در عرصه های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، زیرساختی و ... همیشه مورد توجه و نقش آفرینی کشورهای منطقه ای و فرامنطقه ای برای تحت فشار قرار دادن نظام اسلامی بوده و همواره ویژگی ها، پیچیدگی و پویایی خاص خود را دارد که جزء لاینفک آن به شمار می رود و تاثیرات مستقیمی بر روند توسعه و پایداری امنیت مناطق مرزی دارد.

چنانچه این ویژگی ها، تغییر کارکردها و تغییرات محیط امنیتی به دلیل نقش آفرینی مستمر بیگانگان در محیط خارجی؛ مورد توجه پویا، هوشمند و هدفمند قرار نگیرند؛ تاثیرات منفی بر روند توسعه، همگرایی و امنیت مناطق مرزی می گذارد و ضمن شکنندگی امنیت، به عنوان تهدیدی برای واگرایی عمل خواهند کرد. اهمیت موضوع زمانی بیشتر می شود که؛ جمهوری اسلامی ایران به همراه جمهوری خلق چین و پس از جمهوری فدراتیو روسیه؛ رکورددار بیشترین تعداد همسایه در جهان است. ایران با ۱۵ کشور مستقل جهان؛ مرز مشترک خشکی و آبی دارد و براساس آخرین تغییرات تقسیمات کشوری از ۳۱ استان کشور؛ ۱۶ استان و از تعداد کل ۴۷۰ شهرستان کشور، ۱۲۳ شهرستان معادل ۲۶٪، دارای مرز بین المللی هستند. در گفتمان امنیت پایدار مرزها، این رویکرد به کنترل مرزها وجود دارد و متکی بر این باور است که؛ پیامدهای ناامنی در مرزها را نمی توان صرفاً از طریق کنترل و حضور نظامی و امنیتی چاره جویی نمود، بلکه در این راستا می بایست بر بررسی، شناسایی و رفع «علل و زمینه های اصلی ناامنی» تاکید ورزید. بر این اساس، تحت گفتمان «امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی»، در این مقاله؛ شناسایی مؤلفه های اصلی و اولویت دار در حوزه «اقتصادی» مورد توجه و دقت بوده و مؤلفه های اصلی و

^۱ دفتر تقسیمات کشوری وزارت کشور

اولویت‌دار سایر حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، نظامی و امنیتی؛ در مقالات بعدی ارائه خواهند شد. مسیر را برای مسئولین امر روشن می‌کند تا آن‌ها جلوگیری کنند.

به علت تحول در محیط امنیتی جمهوری اسلامی ایران، عوامل نوپدید مؤثر بر امنیت پایدار مرزها در هاله‌ای از ابهام بوده و مشکلی که قرار است انجام تحقیق حاضر به حل آن کمک کند؛ تلاش در جهت روشن نمودن مسیر مسئولین در جهت جلوگیری از ایجاد معضل «اقتصادی» در مرزهای جمهوری اسلامی ایران در استان آذربایجان غربی و افزایش آسیب‌پذیری‌های داخلی و تضعیف امنیت ملی و افزایش هزینه نیروهای مسلح، مقابله با آثار ضد امنیتی توسعه نیافتگی و محرومیت مناطق مرزی، پیشگیری از گسست همگرایی ملی در مناطق مرزی و کاهش بازدارندگی دفاعی نسبت به تهدیدهای خارجی و کاهش اقتدار در دفاع ملی، مواجهه با آثار عدم تطبیق سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در رفع معضلات مناطق مرزی با روش‌ها و رویکردهای علمی و کاربردی، جلوگیری از عدم پاسخگویی مناسب به نیازمندی‌های ضروری و اولویت‌دار مناطق مرزی، سردرگمی، اتلاف و هدر رفت منابع در ابعاد مدیریتی، بیت‌المال و ... و نهایتاً کمک به پیشگیری از کاهش کارآمدی و مقبولیت در قیاس با همسایگان در مناطق مرزی استان آذربایجان غربی و جلوگیری از واگرایی ملی می‌باشد.

هدف تحقیق؛

با عنایت به ماهیت پویا و سیال مسائل و موضوعات در مناطق حساس مرزی جمهوری اسلامی ایران در استان آذربایجان غربی و با توجه به اینکه امنیت پایدار؛ منشأ و مبادی گوناگونی با روابط درهم تنیده، متصل به هم و پیچیده در رویدادهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، نظامی، امنیتی و ... دارد و بر عوامل و منابع مختلفی در حوزه‌های سرزمین، جمعیت و فضاهاى انسان ساخت؛ تکیه داشته و از آن‌ها ناشی می‌شود و از طرفی به دلیل آسیب‌پذیری‌های داخلی و تهدیدهای خارجی ناشی از توسعه نیافتگی تاریخی و محرومیت عمیق در مناطق مرزی؛ واجد مؤلفه‌های تنش‌زای قومی و مذهبی، در کنار نظام

معیوب برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی مبتنی بر بخشی‌نگری، روابط، چانه‌زنی سیاسی، سهم‌خواهی منطقه‌ای و ... ضرورت توجه همه جانبه به پیشرفت متعادل، متوازن، هدفمند و هوشمند این مناطق را ایجاب می‌کند و نیز به دلیل نابسندگی سیاست‌ها و روش‌های جاری و متداول؛ تلاش می‌شود از طریق واکاوی، بازاندیشی و اولویت‌بندی متناسب با ارتقاء بینش راهبردی در تحکیم عوامل مؤثر در امنیت پایدار مرزهای جمهوری اسلامی ایران در استان آذربایجان غربی با مطالعات نوین تحت‌گفتمان «امنیت پایدار مرزها»، در موقعیت و شرایط پیچیده در مقطع حساس کنونی و با امعان نظر به دخالت‌ها و نقشه‌های استکبار جهانی در تحولات بین‌المللی در کشورهای هم‌مرز و همسایه و با آینده‌نگری، نسبت به بررسی، بازخوانی انتقادی، بازاندیشی و تبیین اولویت‌ها در موقعیت منحصر به فرد نوین؛ ضمن روشن نمودن مسیر برای مسئولین، زمینه‌تصمیم‌گیری‌های علمی و کاربردی برای رفع مسائل و معضلات در استان مرزی آذربایجان غربی فراهم آید.

اهمیت و ضرورت تحقیق

به‌منظور کاربست وجوه دانش‌افزایی در جهت تقویت و کمک به فرآیند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های استراتژیک در استان مرزی آذربایجان غربی در بُعد نظری و نیز هم‌راستایی اهداف و تصمیمات راهبردی و سیاست‌های اجرایی آبادانی و پیشرفت در بُعد کاربردی و تلفیق ابعاد نظری و کاربردی در راستای تصمیم‌سازی برای ارائه برنامه اقدام جدید و راه کارهای نوآورانه علمی، عملی و اصلاح نقشه‌های استراتژی و بسته‌های سیاستی برای تحقق امنیت پایدار مرزهای جمهوری اسلامی ایران، مبتنی بر بینش مطلوب راهبردی نسبت به؛ «بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی»، همت شده است. لذا در صورت اجرای تحقیق حاضر، پیامدهای ایجابی و مثبت از جمله؛ شناسایی و اولویت‌بندی عوامل اقتصادی مؤثر در ارتقاء و تحکیم امنیت پایدار، ایجاد زمینه‌تصمیم‌گیری علمی و کاربردی در جهت رفع مسائل و مشکلات اقتصادی و کمک به هم‌راستاسازی اهداف، تصمیمات راهبردی و سیاست‌های اجرایی و کاهش هزینه‌های کنترل مؤثر مرزها در استان آذربایجان غربی حاصل خواهد شد. و در صورت

عدم اجرای تحقیق حاضر، ممکن است پیامدهای سلبی و منفی ذیل حاصل گردد؛ ممکن است به ایجاد مشکلات اقتصادی، امنیتی، سیاسی و ... در استان مرزی آذربایجان غربی، تخلیه سکونت‌گاه‌های مرزی و افزایش آسیب‌پذیری‌ها و تهدیدات در عمق کشور در نتیجه مهاجرت مرزنشینان، حاشیه نشینی و ... و افزایش هزینه نیروهای مسلح، منتهی گردد.

۱. مبانی نظری:

گوهر امنیت پایدار در صدف قدرتمندی یک ملت شکل می‌گیرد. اگر ملتی قدرتمند نباشد، در تلاطم اراده کشورهای مستکبر و مستعمر؛ دچار چالش و فروپاشی می‌شود و از بین می‌رود (حافظ نیا، ۱۳۸۹: ۲۷). هر ملتی در ذیل سایه امنیت پایدار، به اعمال حق حاکمیت و استقلال که مهم‌ترین لوازم پیشرفت هر ملت است، رهنمون می‌گردد (زرقانی، ۱۳۸۹: ۱۲۲). ملتهای ضعیف همواره در ناامنی بدون حق اعمال حاکمیت و در وابستگی به استکبار و استعمار جهانی در ابعاد مختلف و در نتیجه، در عقب ماندگی و عقب‌نگه‌داشتگی به سر می‌برند (احمدی، ۱۳۹۶: ۱۲۲). اندیشمندان؛ علاوه بر مؤلفه‌های سنتی جمعیت و سرزمین، مؤلفه فضاهاى انسان ساخت را مهم‌ترین عنصر شکل‌گیری قدرت یک ملت معرفی می‌کنند. ملتی که جمعیت بیشتر، قلمرو بزرگ‌تر و فضاهاى انسان ساخت توانمندتر و قوی‌تر در رویدادهای اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، نظامی، سایبری و ... با حاکمیت ملی منسجم‌تر داشته باشد، قدرتمندتر و امنیت آن پایدار است.

به دلیل ماهیت پویا و سیال مسائل و موضوعات در مناطق حساس مرزی استان آذربایجان غربی و با توجه به اینکه امنیت پایدار؛ منشأ و مبادی گوناگونی با روابط درهم تنیده، متصل به هم و پیچیده در رویدادهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، نظامی، امنیتی و ... دارد و بر عوامل و منابع مختلفی در حوزه‌های سرزمین، جمعیت و فضاهاى انسان ساخت و ... تکیه داشته و از آن‌ها ناشی می‌شود و با امعان نظر به این مهم که کشور عزیزمان پس از جمهوری فدراتیو روسیه و به همراه جمهوری خلق چین؛ در رتبه دومین رکورددار بیشترین تعداد همسایه در جهان قرار دارد و مهم‌تر اینکه؛ بیشتر از نصف استان‌های کشور مرزی هستند، بنابراین؛ برای حصول نتیجه مطلوب، همبند، و پایدار در

مبحث مرکب، چند وجهی، چند سطحی و چند بُعدی امنیت پایدار و به دلیل نابسندگی سیاست‌ها و روش‌های جاری و متداول؛ با روش‌های نوین و جدید، تحت گفتمان «امنیت پایدار مرزها» در موقعیت و شرایط پیچیده در مقطع حساس کنونی با توجه به دخالت‌ها و نقشه‌های استکبار جهانی در تحولات بین‌المللی در کشورهای هم‌مرز و همسایه در چهار سوی کشور، نسبت به بررسی، بازخوانی انتقادی، بازاندیشی و تبیین عوامل اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی و تعیین اولویت‌ها در موقعیت منحصر به فرد نوین اقدام شده است، تا در آینده توسط سایر محققان عزیز با تکیه بر شناخت و تبیین عوامل مؤثر و مبتنی بر ارتقاء بینش راهبردی مطلوب نسبت به بررسی و پیشنهاد اصلاح راهبردها و در صورت لزوم تغییر نقشه‌های راه و استراتژی‌ها در رویدادهای «اقتصادی» در مرزها اقدام و در نهایت؛ با جلوگیری از تفرق اتصال برای اخذ نتیجه بهتر، پیچیده‌تر و پایدار بنام «امنیت»، پیرامون الزامات تحقق و راهکارهای پیشنهادی و تجویزی نوآورانه و چگونگی کاربست نوین آن‌ها در امنیت پایدار مرزهای کشور؛ بازاندیشی، بازخوانی و واکاوی نمایند تا با راهبردهای مطلوب داخلی و بومی و بدون تکیه بر راهکارها و تجویزات منابع خارجی، به امنیت پایدار مردم پایه در مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران نائل شد.

بر این اساس؛ برای تحکیم و ارتقاء عوامل مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، در مرحله اول تولید امنیت و مرحله دوم حفاظت و پاسداری از امنیت و مرحله سوم پاسداری امنیت، با بررسی و تبیین عوامل مؤثر و اولویت‌ها؛ مطالبه‌گری و پرداخت هزینه برای «حفاظت و پاسداری از امنیت»؛ از سطح نیروهای مسلح (نظامی و انتظامی) یعنی از مرحله دوم به مرحله اول یعنی مرحله «تولید امنیت» در ابعاد مختلف منتقل گردد. زیرا که در این فرآیند به نظر می‌رسد؛ چنانچه کارکردهای اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ... توسط نهادها و ارگان‌های مسئول و متولی اجرایی کشور به صورت صحیح و دقیق انجام شود؛ با انگیزه کمتری برای نقض و تهدید امنیت مواجه خواهیم بود

که ضمن نیل به امنیت پایدار، منجر به افزایش ضریب امنیت ملی و ارتقاء و تحکیم قدرت ملی و کاهش تهدیدها علیه امنیت ملی خواهد شد.

منابع امنیت پایدار

هر دولت - ملتی به فراخور منابع موجود؛ همواره در پی افزایش قدرت ملی، افزایش ضریب امنیت ملی و توان دفاع ملی خود برای حفظ تمامیت ارضی، استقلال، آزادی و نیل به توسعه، پیشرفت و آبادانی و حصول آسایش و آرامش و نهایتاً امنیت پایدار است. مجموعه این منابع که دامنه آن از جمعیت و جغرافیا تا فرهنگ، سیاست، اقتصاد و ... گسترده است، برای هر کشوری از مهم ترین مسائل استراتژیک قلمداد می شود. اگرچه بر پایه تعاریف موجود در عرف بین الملل؛ سرزمین، جمعیت و جغرافیا (موقعیت، وضعیت و منابع طبیعی) از متغیرهای مؤثر در قدرت ملی هستند؛ اما اقتدار برخی سرزمین ها در جهان کنونی که از سه بُعد فوق بهره چندان نبوده اند، نشان می دهد با تمام اهمیت این سه بُعد، عوامل متعدد دیگری در فضاهای انسان ساخت؛ در شکل گیری قدرت ملی یک کشور و پایداری امنیت آن نقشی به مراتب مهم تر ایفا می کنند. مؤلفه های تشکیل دهنده قدرت ملی و پایدار ساز امنیت که در اصطلاح تحلیلگران از آن به مؤلفه های قدرت ملی تعبیر می شود را؛ می توان در چند حوزه مهم دسته بندی کرد. به نظر می رسد؛ اقتصاد، سیاست، اجتماع، فرهنگ، فناوری، تجهیزات نظامی، اطلاعات و ... در فهرست این عناصر، رتبه نخست را دارند. تقویت قدرت ملی و افزایش ضریب امنیت ملی برای نیل به امنیت پایدار در سایه تعریف درست از چگونگی و کاربرست صحیح هر یک از عناصر آن، امکان پذیر است و یکی از مهم ترین وظایف هر نهاد حاکمیتی در کشور؛ تمرکز بر تبیین، تعریف و اعلام اولویت ها، مطلوبیت ها، راهکارهای اجرایی و کاربرست های آن در سیاست گذاری های کلان است. تجربه جهان در چند دهه گذشته نشان می دهد؛ اگر چه تجهیزات نظامی می تواند از طمع ورزی بیگانگان بر سرزمین بکاهد، اما همه قدرت آن سرزمین را نمی توان در تجهیزات

و قوای نظامی خلاصه کرد. شاید متأخرترین شاهد این مدعا؛ شکست جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران و پشتیبانی نظامی گسترده جهان، از صدام بود.

مرکز ثقل گفتمان امنیت پایدار مرزها؛

مرکز ثقل گفتمان امنیت پایدار در رویکرد «امنیت پایدار مرزها» عبارت از این است که؛ به جای مبارزه سلبی صرف نظامی، امنیتی و انتظامی با «عوارض» بیماری یعنی «ناامنی»؛ می‌بایست با رویکرد ایجابی، «عوامل» ایجاد بیماری یعنی «علل ناامنی» را در حوزه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ... درمان نمود. زیرا که امنیت پایدار؛ منشأ و مبادی گوناگونی داشته و بر عوامل و منابع مختلف تکیه دارد و از آن‌ها ناشی می‌شود. عوامل و منابع اصلی شکل دهنده امنیت پایدار کشورها؛ در حوزه‌های مختلفی در مؤلفه‌های قدرت ملی قرار دارند. عوامل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، نظامی، جغرافیایی و نظایر آن، جملگی می‌تواند منشاء قدرت کشورها باشند که در برآیند همبند و کارکرد جمعی؛ به پایداری امنیت می‌انجامد (حافظ نیا، ۱۳۸۹: ۱۲۲).

جدول شماره (۱) - منابع، عوامل اصلی و عناصر قدرت ملی از منظر دانشمندان مختلف

ردیف	منابع و عوامل اصلی
۱	جمعیت، ویژگی‌های کمی و کیفی آن
۲	کیفیت راهبری، مدیریت، کیفیت حکومت
۳	منابع طبیعی، مواد خام، معادن
۴	روحیه ملی، صفت ملی، خصوصیت ملی
۵	موقعیت جغرافیایی
۶	قدرت نظامی، ارتش، تسلیحات، فرماندهی نظامی
۷	وسعت کشور
۸	علم و تکنولوژی
۹	شکل حکومت
۱۰	روابط خارجی، کیفیت دیپلماسی، پرستیژ بین‌المللی
۱۱	منابع مالی، قدرت مالی و سرمایه‌گذاری
۱۲	تولید صنعتی، ظرفیت صنعتی
۱۳	رشد و توسعه اقتصادی
۱۴	ایدئولوژی
۱۵	روابط اقتصادی، تجارت خارجی

تولیدات کشاورزی، غذا	۱۶
پایگاه استراتژیک، شرکای استراتژیک، موقعیت استراتژیک	۱۷
ثبات سیاسی، کفایت سیاسی	۱۸
وضعیت مرزها، نوع روابط با همسایگان	۱۹
شکل کشور، توپوگرافی	۲۰
اقلیم	۲۱
تولید ناخالص ملی	۲۲
رسانه‌های ارتباطی، اطلاعاتی	۲۳
تجانس نژادی	۲۴
حمل و نقل، ارتباطات	۲۵

(زرقانی، ۱۳۸۹: ۱۵۴)

ضریب امنیت پایدار

موضوع ضریب پایداری امنیت و اندازه‌گیری قدرت کشورها؛ همواره مدنظر اندیشمندان بوده و در کنار بررسی منابع و سرچشمه‌ها، برخی اندیشمندان نیز در صدد سنجش و ارزیابی ضریب امنیت پایدار و قدرت ملی کشورها برآمده‌اند. در این چارچوب برخی از صاحب‌نظران و محققان توانسته‌اند براساس پاره‌ای از عوامل و متغیرها، میزان قدرت کشورها را بسنجند و آن‌ها را با هم مقایسه کنند و جایگاه ثبات و پایداری امنیت کشورها و مناطق را در جهان نشان دهند. در مجموع؛ قدرت نسبت به قدرتی دیگر، در چند شاخص مهم یا سطح قدرت نسبت به هم سنجیده می‌شود، یعنی معدلی از مجموعه عوامل تولیدکننده سنجیده می‌شود.

به‌طور کلی مجموعه تلاش‌های انجام شده در زمینه سنجش قدرت ملی و ضریب پایداری امنیت کشورها را در قالب دو دسته، شامل؛ مدل‌های تک متغیره و مدل‌های چند متغیره سنجش قدرت ملی، می‌توان تقسیم بندی کرد (زرقانی، ۱۳۸۹: ۵۴). رویکردهای تک متغیره سنجش را نیز می‌توان به دو دسته تقسیم کرد، دسته اول؛ صاحب‌نظرانی که عوامل نظامی را مظهر قدرت ملی و امنیت پایدار دانسته‌اند، کسانی مانند جان آینیس کلارک^۱ و کارل دیوچ^۲ که بر نیروی نظامی، نورمن آلکوک^۳ که بر هزینه‌های نظامی و

^۱John Innes Claeke

جورج مدلسکی^۳ و ویلیام تامپسون^۴ که بر اندازه‌گیری نیروی دریایی به عنوان یک شاخص قابل طرح در ارزیابی قدرت ملی و پایداری امنیت تاکید کرده‌اند (Tellis & others, 2000: 33). دسته دوم؛ صاحب‌نظرانی می‌باشند که عوامل اقتصادی را مهم‌تر دانسته و آن‌ها را معیار ارزیابی قدرت ملی و امنیت پایدار کشورها دانسته‌اند. از جمله این افراد می‌توان از کینزلی دیویس^۵ جمعیت‌شناس و ارگانسکی^۶ متخصص علوم سیاسی نام برد که درآمد ملی را به عنوان بهترین شاخص موجود قدرت دانسته‌اند و همچنین جوشا گلدشتین^۷ که تولید ناخالص داخلی را بهترین شاخص تک متغیره قدرت ملی دانسته است (Goldstein, 1999: 59).

جدول شماره (۲) - رویکرد تک متغیره در سنجش عوامل و عناصر قدرت ملی

ردیف	طراح مدل	متغیر	شاخص
۱	کینزلی دیویس	اقتصادی	درآمد ملی
۲	چارلز همیش و رونال مک کین	اقتصادی	تولید ناخالص ملی
۳	بروس راست و اسکار مورگسترن	اقتصادی	کل مصرف سوخت و انرژی برق
۴	جوشا گلدشتین	اقتصادی	تولید ناخالص ملی
۵	آینیس کلارک و کارل دیوچ	نظامی	توانمندی و نیروی نظامی
۶	نورمن آلکوک و آلن نیوکمب	نظامی	هزینه نظامی و نیروی نظامی
۷	جورج مدلسکی و ویلیام تامپسون	نظامی	اندازه نیروی دریایی

(زررقانی، ۱۳۸۶: ۱۴۷)

در گروه مدل‌های ترکیبی یا چند متغیره سنجش ضریب امنیت پایدار و قدرت ملی، به مدل‌های ارائه شده توسط؛ کلیفورد جرمن^۸ (Muir, 1981: 149)، فوکس^۹ (2003: 53)

^۱Karl Deutsch

^۲Norman Alcock

^۳George Modelski

^۴William Thomson

^۵Kingsley Davis

^۶Abramo Fimo Kenneth (A. F. K.) Organski

^۷Joshua L. Goldstein

^۸Clifford Germain

^۹Vicente Fox

(Prescott, 1981: 150) ریچارد مویر (Muir, 1981: 150) و سوئل کوهن^۲ (Cohen, 1994: 48) می‌توان اشاره کرد (زرقانی، ۱۳۸۹: ۴۶).

جدول شماره (۳) - رویکرد چند متغیره در سنجش عوامل و عناصر قدرت ملی

سال ارائه	تعداد متغیرهای بکار رفته در مدل	طراح مدل	ردیف
۱۹۵۶	۲۶ متغیر؛ در قالب سه عامل ظرفیت اقتصادی، صلاحیت اجرایی و انگیزه جنگیدن.	کلاوس نور	۱
۱۹۷۰	۳ متغیر؛ تولید ناخالص ملی، سرانه جمعیت و تراکم جمعیت.	آلکوک و نیوکمب	۲
۱۹۷۲	۶ متغیر؛ جمعیت، مصرف انرژی، تولید فولاد، هزینه و تعداد نیروهای نظامی.	دیوید سینگر	۳
۱۹۷۲	۶ متغیر؛ وسعت سرزمین، جمعیت، درآمد، حکومت، هزینه دفاعی، حجم تجارت بین‌المللی و اندازه نیروهای مسلح.	وینه فریس	۴
۱۹۷۵	۵ متغیر؛ وسعت، جمعیت، تولید فولاد، تعداد نفرات ارتش و تعداد موشک‌های قاره پیم.	کلیفورد جرمن، ریچارد مویر	۵
۱۹۹۱	۱۰ متغیر؛ میزان پس‌انداز، تولید کشاورزی، تولید صنعتی، درصد صادرات، تحقیق و توسعه، تعداد دانشمندان، تعداد مهندسان، تعداد اختراعات.	سوئل کوهن	۶
۲۰۰۰	۲۵ متغیر؛ در سه دسته منابع انسانی و ...	تلیس و بلی	۷
۲۰۰۴	۵۰ متغیر؛ در قالب هفت فاکتور اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ...	اعظمی، حافظ نیا، احمدی پور، مجتهدزاده	۸

(منبع: زرقانی، ۱۳۸۵: ۱۴۷)

همانگونه که ملاحظه شد؛ مدل‌های تک متغیره و محدود ارائه شده توسط صاحب‌نظران از جمله جان آینیس کلارک^۳، ویلیام تامپسون^۴ (33 : Tellis & others, 2000)، کینزلی دیویس^۵ و گلدشتاین^۶ (59 : Goldstein, 1999) و استفاده از شاخص‌های تک متغیره محدود مانند؛ درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، تعداد نیروی نظامی، هزینه‌های نظامی، سطح تکنولوژی (32 : Glanssner, 2004) و نظایر آن که به عنوان نماد و نمایشگر سطح

^۱Richard Muir

^۲Souel B. Kohn

^۳John Innes Clarke

^۴William Howard Thompson

^۵Kingsley Davis

^۶Joshua L. Goldstein

قدرت ملی کشورها استفاده کردند؛ قادر به انعکاس تمامی قابلیت‌ها، قدرت و توانایی‌های یک ملت - کشور در مقایسه با دیگران برای تامین امنیت پایدار نیست. پایدارترین امنیت در یک کشور؛ برابری در توسعه و تعادل در برخورداری توسعه از منابع و امکانات کشور است. توسعه در ابعاد مختلف اجتماعی و اقتصادی زمینه‌ساز و بستر ایجاد امنیت است. اهمیت این امر در مرزهای کشور دو چندان است؛ این مناطق با توجه به موقعیت جغرافیایی و سیاسی خود همواره بستر ناامنی و بروز اختلافات بوده است. مرزهای غربی کشور نیز از این قاعده مستثنی نبوده و همواره از عدم امنیت رنج می‌برند (رحمتی و حمیدی، ۱۴۰۰: ۳۳۱). با بررسی در گفتمان‌های مختلف، مشخص می‌شود که در کنار ابعاد سرزمین و جمعیت، بُعد دیگری تحت عنوان فضاهای انسان ساخت با مؤلفه‌های متعددی از جمله: اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، فناوری، نظامی، امنیتی، سایبری، زیست محیطی و ... با روابط و نسبت‌های مرکب و متصل به هم در تحکیم و ارتقاء عوامل مؤثر در پایداری امنیت وجود دارد که برای حصول نتیجه مطلوب، درهم تنیده و پایدار و نیز تشخیص اولویت‌ها و پیشران‌های مؤثر بر آن؛ در ابتدا می‌بایست با روش‌های نوآورانه در دوره زمانی عصر کنونی نسبت به بررسی، بازاندیشی و تعیین عوامل مؤثر و مؤلفه‌های اولویت‌دار در موقعیت منحصر به فرد جدید اقدام نمود و سپس با ارتقاء بینش راهبردی مبتنی بر عوامل مؤثر و اولویت‌دار؛ در آینده نسبت به پیشنهاد اصلاح نقشه‌های راه، استراتژی و بسته‌های سیاستی اقدام نمود و در نهایت؛ پیرامون الزامات تحقق و راهکارهای پیشنهادی و تجویزی و چگونگی کاربست ویژه آن‌ها در امنیت پایدار مرزهای کشور بازاندیشی نمود و با تبیین راهبردهای مطلوب داخلی، بومی، مردمی و عدم تکیه بر تجویزات منابع خارجی، نسبت به آن‌ها اهتمام داشت و عمل نمود تا ان شاءالله به امنیت پایدار در مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران نائل شویم.

تمایز قدرت در جمهوری اسلامی ایران نسبت به دیگر دولت‌ها و ساختارهای سیاسی جهان

نکته‌ای که جمهوری اسلامی ایران را نسبت به دیگر دولت‌ها و ساختارهای سیاسی جهان متمایز می‌کند، این است که؛ قدرت در جمهوری اسلامی ایران، «مردم بنیان» است. به این معنا که اگر چه عوامل ذکر شده به عنوان عوامل قدرت جمهوری اسلامی ایران نیز محسوب می‌شوند؛ اما مهم‌ترین شاخصه متمایز جمهوری اسلامی ایران برای قدرتمندتر بودن، به غیر از همه مؤلفه‌هایی که گفته شد، «مردم پایگی» و توجه به بنیان «قدرت مردم» است. آنچه در پیش چشم جهانیان به عنوان مهم‌ترین عنصر قدرت جمهوری اسلامی ایران جلوه می‌کند، «حضور مردم در صحنه» است. ایران اسلامی با حضور مردم در صحنه قدرتمندتر بوده و امنیت پایدار و شرایط برای پیشرفت حاصل شده است. در گفتمان امنیت پایدار، با پذیرش متکثر و گسترده بودن گزاره‌ها و زمینه‌های چالش ساز، بر نقش و محوریت عامل اجتماع و مردم، برای نیل به مراتب بالاتری از ثبات و امنیت تأکید می‌شود.

پایداری توصیف کننده یک حالت جمعی مطلوب یا مجموعه‌ای از وضعیت‌های مقاوم اجتماعی در طول زمان است. افراد و گروه‌ها در رویکرد مذکور از جایگاه و نقش برجسته‌ای برخوردارند و امنیت در چارچوب رضایت مندی؛ قابل حصول است. از این منظر، مؤلفه‌هایی که در برقراری امنیت پایدار در جمهوری اسلامی ایران مدنظر قرار می‌گیرد، متفاوت است. از مهم‌ترین عواملی که در این زمینه بدان تأکید می‌شود، حصول اعتماد مبتنی بر عدالت گسترده و کارآمدی است که مقبولیت، مشروعیت، جامعه‌پذیری و چسبندگی سیاسی و همگرایی ملی را به همراه خواهد داشت.

۲. روش‌شناسی تحقیق

با توجه به اینکه هدف تحقیق، توسعه دانش کاربردی در زمینه عوامل موثر بر پایداری امنیت مرزهای استان آذربایجان غربی می‌باشد؛ لذا نوع تحقیق کاربردی

- توسعه ای است که با استفاده از روش آمیخته اکتشافی، رویکردهای کمی^۲ و کیفی^۳ پژوهش با هم آمیخته و به اجرا در آمده است. تعداد جامعه آماری ۴۰ نفر از صاحب نظران و اندیشمندان کشوری و لشکری؛ دارای حداقل مدرک تحصیلی فوق لیسانس و حداقل ۲۰ سال تجربه علمی و عملی مرتبط با امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، می باشد و نظر به این که تعداد جامعه آماری محدود و کمتر از یکصد نفر بوده است، نمونه گیری تمام شمار انجام شده است (N = n).

۳. تجزیه و تحلیل داده ها و یافته ها

تجزیه و تحلیل داده های تحقیق

در تجزیه و تحلیل اطلاعات کمی؛ به منظور فراهم سازی زمینه تحلیل آماری نتایج و داده های حاصل از گردآوری پرسشنامه های توزیعی به جامعه گروه نخبگان و متخصصان؛ ابتدا برای تجمیع داده های گردآوری شده از نرم افزار Excel استفاده شده است، سپس برای پاسخ به سؤالات تحقیق مبنی بر؛ «تعیین عوامل اصلی و همبند ساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی»، «تعیین مؤلفه های اقتصادی داخلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی» و «تعیین مؤلفه های اقتصادی خارجی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی»، ابتدا با فیش برداری از مطالعات کتابخانه ای و مصاحبه با خبرگان، عوامل داخلی و خارجی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی احصاء و سپس با استفاده از نرم افزار SPSS، از طریق سطح معناداری با ضریب اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ محاسبات آماری به منظور حصول اطمینان از تایید مؤلفه های اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی توسط جامعه آماری، صورت پذیرفت و با استفاده از نرم افزار SPSS و به کارگیری آزمون فریدمن جهت تعیین اولویت

^۱Exploratory Mixed Method

^۲Qualitative Research

^۳Quantative Research

عوامل اصلی، عوامل همبندساز و مؤلفه‌های اصلی و اولویت‌دار اقتصادی در محیط داخلی و خارجی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، اقدام گردید.

روایی و پایایی مصاحبه‌ها و پرسشنامه مصاحبه

پس از مشورت و مشخص شدن خبرگان حوزه «امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی» نسبت به تهیه سؤالات باز - پاسخ جهت انجام مصاحبه اقدام شد. سپس سعی گردید از متخصصین خبره کشوری و لشگری مرتبط با موضوع تحقیق و با توجه به ویژگی‌های جامعه برای مصاحبه در خصوص داده‌های کیفی تا حد اشباع استفاده نموده و رسیدن به اشباع نظری؛ دلیل بر روایی و پایایی مصاحبه‌ها می‌باشد.

پرسشنامه

پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق به طریقی تنظیم شده است که این امکان به وجود آید تا موضوعات را با توجه به شرایط اجتماعی مخاطبین، با دقت لازم، همانند یک مصاحبه عمیق بدست دهد. بنابراین برای بالابردن دقت داده‌های گردآوری شده، تکمیل پرسشنامه به همراه سایر ابزارهای گردآوری داده‌ها مانند؛ مصاحبه، مطالعه و مشاهده استفاده شده است. در پرسشنامه تهیه شده مقیاس ۵ درجه ای از طیف لیکرت آدر نظر گرفته شد تا پاسخگو موضع خود را در مورد هر موضوع بر روی یک طیف با انتخابی که به بهترین وجه نمایانگر باورها، عقاید یا نگرش او درباره آن گویه باشد، مشخص کند. و نهایتاً برای تعیین اولویت نسبت به موارد ارائه شده؛ در این حالت یکسری گویه در پرسشنامه تعیین و ارائه گردید و از پاسخگو خواسته شد تا ترتیب اهمیت آن‌ها را مشخص کند. برای تایید عوامل اصلی، عوامل همبندساز و مؤلفه‌های (داخلی و خارجی)، بر مبنای مطالعات کتابخانه ای و میدانی (مصاحبه‌ها) و در راستای دستیابی به اهداف پژوهش، روایی و پایایی پرسشنامه طراحی شده؛ به شرح مندرج در ذیل سنجیده شده است.

Open-ended questions

Likert scale

روایی پرسشنامه^۱

آنچه که برای تعیین اعتبار ابزار اندازه‌گیری یا روایی پرسشنامه این تحقیق مورد استفاده و ملاک عمل قرار گرفته است، استفاده از روش «اعتبار محتوا» به شرح ذیل می‌باشد.

الف) - روایی صوری^۲:

با توجه به تخصصی بودن موضوع تحقیق (تعیین عوامل اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی) و محدودیت وجود افراد صاحب نظر و تجربه مرتبط با موضوع و حوزه مورد مطالعه در سطح نیروهای مسلح، دستگاه‌های کشوری و مراکز دانشگاهی و نیز تمام شمار بودن جامعه آماری و طراحی و توزیع سؤالات پرسش‌نامه‌ای براساس مشورت و اجماع نظرات اساتید راهنما، مشاور و برخی از افراد صاحب نظر و تجربه مرتبط با موضوع تحقیق، تنظیم که می‌توان با درصد اطمینان بالایی نتیجه‌گیری نمود که سؤالات پرسش‌نامه‌های این پژوهش به نحو مطلوب و قابل قبولی، اطلاعات علمی مورد نیاز این تحقیق را جمع‌آوری نموده، لذا پرسشنامه مزبور از روایی صوری با اعتبار بالایی برخوردار است.

ب) - روایی محتوایی:

این روایی اشاره می‌کند که سؤال‌های پرسشنامه در یک آزمون تا چه حد می‌تواند در پاسخ به سؤالات تحقیق کمک کند. برای تعیین روایی محتوایی یک آزمون از قضاوت متخصصان در این باره که سؤال‌های آزمون تا چه میزان معرف محتوا و هدف‌های پژوهش

^۱Validity

^۲Face Validity

یا حوزه محتوایی هستند، استفاده می‌شود. یکی از روش‌های تعیین اعتبار روایی محتوایی، استفاده از ضریب لاوشه^۴ می‌باشد که با استفاده از رابطه زیر محاسبه می‌گردد.

$$C.V.R = \frac{(N - N/2)}{(N/2)}$$

C.V.R = ضریب لاوشه

Ne = تعداد متخصصینی که گزینه مهم و مرتبط را برای سؤال انتخاب کرده‌اند

N = تعداد کل متخصص

یا به تعبیر ساده‌تری؛

یکدوم تعداد کل متخصصین - تعداد متخصصینی که گزینه بله را انتخاب نموده‌اند

= ضریب لاوشه

یکدوم تعداد کل متخصصین

مقادیر حداقل ضریب لاوشه قابل قبول، براساس تعداد متخصصینی که به روش فوق؛ روایی محتوایی را تعیین می‌کنند، متفاوت می‌باشد. در صورتی که با توجه به تعداد متخصصین، ضریب لاوشه به دست آمده برای هر یک از سؤالات از مقدار قابل قبول کمتر باشد، آن سؤال حذف خواهد شد. پس از محاسبه ضریب لاوشه تک تک سؤالات، میانگین سؤالات باقیمانده به عنوان زیرمؤلفه روایی کل، برای پرسشنامه محاسبه می‌شود.

جدول شماره (۴)؛ حداقل مقادیر ضریب لاوشه

تعداد متخصصین تعیین کننده روایی محتوایی	حداقل ضریب لاوشه قابل قبول
۵ نفر	۰/۹۹
۱۰ نفر	۰/۶۲
۱۲ نفر	۰/۵۹

بنابراین با توجه به اینکه تعداد خبرگان و نظردهندگان برای این ارزیابی ۱۲ نفر بودند، لذا مقدار قابل قبول ضریب بالاتر از ۰/۵۹ می‌باشد.

جدول شماره (۵)؛ محاسبه مقادیر ضریب لاوشه عوامل اصلی

شماره گویه	گویه	تعداد خبرگان	مقدار CVR	تأیید	عدم تأیید
------------	------	--------------	-----------	-------	-----------

Content domain

C.V.R (Content Validity Ratio)

شماره گویه	گویه	تعداد خبرگان	مقدار CVR	تأیید	عدم تأیید
۱.	اقتصادی	۱۲	۱/۰۰	√	
۲.	اجتماعی	۱۲	۱/۰۰	√	
۳.	فرهنگی	۱۲	۱/۰۰	√	
۴.	سیاسی	۱۲	۱/۰۰	√	
۵.	امنیتی و نظامی	۱۲	۱/۰۰	√	

جدول بالا بیانگر این است که با توجه به مقدار محاسبه شده برای ضریب لاوشه (مقدار CVR) برای هر یک از عوامل اصلی که بیشتر از ۰/۵۹ می‌باشد، لذا کلیه عوامل اصلی از نظر روایی محتوایی، مورد تأیید خبرگان قرار گرفته است.

جدول شماره (۶): محاسبه مقادیر ضریب لاوشه عوامل همبندساز

شماره گویه	گویه	تعداد خبرگان	مقدار CVR	تأیید	عدم تأیید
۱.	کارآیی و اثربخشی	۱۲	۱/۰۰	√	
۲.	عدالت و انصاف	۱۲	۱/۰۰	√	
۳.	مسئولیت‌پذیری	۱۲	۱/۰۰	√	
۴.	مشارکت‌جویی	۱۲	۱/۰۰	√	
۵.	اجماع‌محوری	۱۲	۱/۰۰	√	
۶.	قانون‌مداری	۱۲	۱/۰۰	√	
۷.	پاسخگویی	۱۲	۱/۰۰	√	
۸.	شفافیت	۱۲	۱/۰۰	√	

جدول بالا بیانگر این است که با توجه به مقدار محاسبه شده برای ضریب لاوشه (مقدار CVR) برای هر یک از عوامل همبندساز که بیشتر از ۰/۵۹ می‌باشد، لذا کلیه عوامل همبندساز از نظر روایی محتوایی، مورد تأیید خبرگان قرار گرفته است.

جدول شماره (۷): محاسبه مقادیر ضریب لاوشه مؤلفه‌های اصلی اقتصادی در محیط داخلی و خارجی

ردیف	عوامل اصلی	محیط	مؤلفه‌ها	تعداد خبرگان	مقدار CVR	تأیید	عدم تأیید
۱.	اقتصادی	داخلی	تخصیص مناسب منابع و اعتبارات	۱۲	۱/۰۰	√	
۲.			توسعه زیرساخت‌ها و زیربنایها	۱۲	۱/۰۰	√	
۳.			اشتغال پایدار و تولید	۱۲	۱/۰۰	√	
۴.			ارتقاء معیشت و توانمندسازی	۱۲	۱/۰۰	√	
۵.			محرومیت زدائی	۱۲	۱/۰۰	√	
۶.			تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی	۱۲	۱/۰۰	√	

ردیف	عوامل اصلی	محیط	مؤلفه‌ها	تعداد خبرگان	مقدار CVR	تأیید	عدم تأیید
۷.			تسهیل مردمی‌سازی اقتصاد و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۱۲	۱/۰۰	√	
۸.			شبکه حمل و نقل	۱۲	۱/۰۰	√	
۹.			ثبات نرخ ارز	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۰.			قاچاق خروجی	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۱.			تحریم‌های اقتصادی	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۲.			ثبات اقتصادی کشورهای همجوار	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۳.			سیاست‌های اقتصادی کشورهای همجوار	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۴.			مقررات مرزی کشورهای همجوار	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۵.			مقررات گمرکی کشورهای همجوار	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۶.			مقررات بانکی کشورهای همجوار	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۷.		خارجی	مقررات ترانزیت و حمل و نقل کالای کشورهای همجوار	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۸.			بازارهای سرمایه‌گذاری در کشورهای همجوار	۱۲	۱/۰۰	√	
۱۹.			مقررات مالی جهانی (FATF و...)	۱۲	۱/۰۰	√	
۲۰.			قاچاق ورودی	۱۲	۱/۰۰	√	

جدول بالا بیانگر این است که با توجه به مقدار محاسبه شده برای ضریب لاوشه (مقدار CVR) برای هر یک از مؤلفه‌ها؛ کلیه مؤلفه‌ها از نظر روایی محتوایی، مورد تأیید خبرگان قرار گرفته است.

پایایی پرسشنامه^۱

آنچه که در این تحقیق برای محاسبه پایایی یا قابلیت اعتماد و یا هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند از روش آلفای کرونباخ^۲ استفاده گردیده است، به‌طور کلی مقدار آلفای کمتر از ۰/۶ غیرقابل قبول، آلفای ۰/۷ تا ۰/۸ خوب، ۰/۸ تا ۰/۹ خیلی خوب و آلفای بالاتر از ۰/۹ بیانگر پایایی عالی ابزار سنجش می‌باشد. بنابراین مقدار ضریب پایایی پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق برابر جدول ذیل می‌باشد و بیانگر این است که پایایی پرسشنامه با توجه به مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شده (۰/۸۴۴) مورد تأیید خبرگان قرار گرفته است.

جدول شماره (۸)؛ مقدار ضریب پایایی محاسبه شده

Cronbach's Alpha	N of Items
۰/۸۴۴	۸۸

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

در این تحقیق، تجزیه و تحلیل یافته‌ها در چارچوب فرآیند و روش تحقیق تعریف شده به دو شکل آمار توصیفی و استنباطی انجام گردید. و به منظور حصول اطمینان از تایید مؤلفه‌های اقتصادی مورد بررسی در این تحقیق توسط خبرگان، از روش آزمون فرض آماری در مورد میانگین جامعه (آزمون تی - استیودنت) استفاده شده و از آزمون فریدمن جهت اولویت‌بندی عوامل بهره‌گیری شده است.

۱- تجزیه و تحلیل عوامل اصلی و همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

الف) - عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به شرح ذیل می باشد:

جدول شماره (۹): عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی (آمار نمونه)

شماره گویه	گویه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
۱.	اقتصادی	۴۰	۵,۰	۰,۰	۰,۰
۲.	اجتماعی	۴۰	۴,۶	۰,۵	۰,۱
۳.	فرهنگی	۴۰	۴,۱	۰,۳	۰,۰
۴.	سیاسی	۴۰	۴,۹	۰,۴	۰,۱
۵.	امنیتی و نظامی	۴۰	۴,۱	۰,۳	۰,۰

جدول شماره (۱۰): عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی (نتیجه آزمون تی - تست)

\Student-T-test

\Friedman test

تفسیر:

جداول شماره (۹) و (۱۰)؛ بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری، تعداد ۵ عامل اصلی مشروحه ذیل، با ضریب اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی مؤثر، نقش آفرین و معنادار می‌باشند:

- اقتصادی
- فرهنگی
- اجتماعی
- سیاسی
- امنیتی و نظامی.

(ب) - عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به شرح ذیل است:

از آنجای که امنیت، منشأ و مبادی گوناگونی با روابط درهم تنیده و پیچیده در رویدادهای اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نظامی، امنیتی و ... دارد و پایداری توصیف کننده حالت جمعی مطلوب یا مجموعه‌ای از وضعیت‌های مقاوم اجتماعی در طول زمان است.

شماره گویه	گویه	آماره آزمون تی	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	دامنه اطمینان ۹۵٪		نتیجه آزمون
						بالایی	پایینی	
۱.	اقتصادی	۷۹,۰	۳۹	۰,۰	۲,۰	۲,۰	۱,۹	پذیرش
۲.	اجتماعی	۱۹,۹	۳۹	۰,۰	۱,۶	۱,۶	۱,۴	پذیرش
۳.	فرهنگی	۲۵,۵	۳۹	۰,۰	۱,۱	۱,۱	۱,۰	پذیرش
۴.	سیاسی	۳۲,۴	۳۹	۰,۰	۱,۹	۱,۹	۱,۷	پذیرش
۵.	امنیتی و نظامی	۲۵,۵	۳۹	۰,۰	۱,۱	۱,۱	۱,۰	پذیرش

لذا عوامل همبندساز؛ ترکیب کننده عناصر و اجزای چند مفهوم جدا از هم در یک بافتار می‌باشند که برآیند تأثیر منفصل آن‌ها را برای حصول نتیجه مرکب، پایدار، متصل، مؤثر؛ همبند و هم‌راستا می‌سازند.

جدول شماره (۱۱)؛ عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی (آمار نمونه)

شماره گویه	گویه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین

شماره گویه	گویه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
۱.	کارآیی و اثربخشی	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰
۲.	عدالت و انصاف	۴۰	۴,۷	۰,۵	۰,۱
۳.	مسئولیت‌پذیری	۴۰	۴,۹	۰,۳	۰,۰
۴.	مشارکت جویی	۴۰	۴,۶	۰,۵	۰,۱
۵.	اجماع محوری	۴۰	۴,۷	۰,۵	۰,۱
۶.	قانون مداری	۴۰	۴,۸	۰,۴	۰,۱
۷.	پاسخگویی	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰
۸.	شفافیت	۴۰	۴,۷	۰,۵	۰,۱

جدول شماره (۱۲): عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی (نتیجه آزمون تی - تست)

شماره گویه	گویه	آماره آزمون تی	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	دامنه اطمینان ۹۵٪		نتیجه آزمون
						بالایی	پایینی	
۱.	کارآیی و اثربخشی	۷۹,۰	۳۹	۰,۰	۲,۰	۲,۰	۲,۰	پذیرش
۲.	عدالت و انصاف	۲۴,۱	۳۹	۰,۰	۱,۷	۱,۷	۱,۹	پذیرش
۳.	مسئولیت‌پذیری	۳۹,۶	۳۹	۰,۰	۱,۹	۱,۹	۲,۰	پذیرش
۴.	مشارکت جویی	۲۱,۰	۳۹	۰,۰	۱,۶	۱,۶	۱,۸	پذیرش
۵.	اجماع محوری	۲۲,۳	۳۹	۰,۰	۱,۷	۱,۷	۱,۸	پذیرش
۶.	قانون مداری	۳۰,۰	۳۹	۰,۰	۱,۸	۱,۸	۱,۹	پذیرش
۷.	پاسخگویی	۷۹,۰	۳۹	۰,۰	۲,۰	۲,۰	۲,۰	پذیرش
۸.	شفافیت	۲۴,۱	۳۹	۰,۰	۱,۷	۱,۷	۱,۹	پذیرش

تفسیر:

جداول شماره (۱۱) و (۱۲): بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری، تعداد ۸ عامل همبندساز مشروحه ذیل، بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی مؤثر، نقش‌آفرین و معنادار می‌باشند:

- کارآیی و اثربخشی
- اجماع محوری

- عدالت و انصاف
- مسئولیت پذیری
- مشارکت جویی
- قانون مداری
- پاسخگویی
- شفافیت.

۲- تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های داخلی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

از هم‌پوشانی ادبیات تحقیق و همچنین مصاحبه‌های انجام شده، مؤلفه‌های اقتصادی داخلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، از طریق مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای احصاء که برابر نظر جامعه آماری تجزیه و تحلیل داده‌ها مطابق با آزمون تی-تست به شرح جداول تنظیمی ذیل تعیین گردیده است.

جدول شماره (۱۳)؛ مؤلفه‌های داخلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی (آمار نمونه)

شماره گویه	عوامل اصلی	مؤلفه‌های داخلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
۱.	اقتصادی	تخصیص مناسب منابع و اعتبارات	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰
۲.		توسعه زیرساخت‌ها و زیربناها	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰
۳.		اشتغال پایدار و تولید	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰
۴.		ارتقاء معیشت و توانمندسازی	۴۰	۵,۰	۰,۰	۰,۰
۵.		محرومیت زدائی	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰
۶.		تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰
۷.		تسهیل مردمی سازی اقتصاد و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۴۰	۴,۸	۰,۵	۰,۱
۸.		شبکه حمل و نقل	۴۰	۴,۳	۰,۶	۰,۱
۹.		ثبات نرخ ارز	۴۰	۴,۹	۰,۳	۰,۰
۱۰.		قاچاق خروجی	۴۰	۴,۹	۰,۳	۰,۰

جدول شماره (۱۴)؛ مؤلفه‌های داخلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی (نتیجه آزمون تی-تست)

شماره گویه	عامل اصلی	مؤلفه‌های داخلی	آماره آزمون تی	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	دامنه اطمینان %۹۵		نتیجه آزمون
							بالایی	پایینی	
۱.	اقتصاد	تخصیص مناسب	۷۹,۰	۳۹	۰,۰	۲,۰	۲,۰	۱,۹	پذیرش

نتیجه آزمون	دامنه اطمینان ٪۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنادار ی	درجه آزادی	آماره آزمون تی	مؤلفه‌های داخلی	عامل اصلی	شماره گویه
	پایینی	بالایی							
							منابع و اعتبارات	ی	
پذیرش	۱,۹	۲,۰	۲,۰	۰,۰	۳۹	۷۹,۰	توسعه زیرساخت‌ها و زیربناها		۲.
پذیرش	۱,۹	۲,۰	۲,۰	۰,۰	۳۹	۷۹,۰	اشتغال پایدار و تولید		۳.
پذیرش	۱,۹	۲,۰	۲,۰	۰,۰	۳۹	۷۹,۰	ارتقاء معیشت و توانمندسازی		۴.
پذیرش	۱,۹	۲,۰	۲,۰	۰,۰	۳۹	۷۹,۰	محرومیت‌زدائی		۵.
پذیرش	۱,۹	۲,۰	۲,۰	۰,۰	۳۹	۷۹,۰	تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی		۶.
پذیرش	۱,۷	۱,۹	۱,۸	۰,۰	۳۹	۲۴,۵	تسهیل مردمی‌سازی اقتصادوسرمایه‌گذاری بخش خصوصی		۷.
پذیرش	۱,۱	۱,۵	۱,۳	۰,۰	۳۹	۱۴,۶	شبکه حمل و نقل		۸.
پذیرش	۱,۸	۲,۰	۱,۹	۰,۰	۳۹	۴۵,۶	ثبات نرخ ارز		۹.
پذیرش	۱,۸	۲,۰	۱,۹	۰,۰	۳۹	۳۹,۶	قاچاق خروجی		۱۰.

تفسیر:

جداول شماره (۱۳) و (۱۴): بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری، تعداد ۱۰ عامل داخلی مشروحه ذیل در حوزه اقتصادی در محیط داخلی، بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی مؤثر، نقش آفرین و معنادار می‌باشند:

- تخصیص مناسب منابع و اعتبارات
- تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی
- توسعه زیرساخت‌ها و زیربناها
- سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
- تسهیل مردمی‌سازی اقتصاد و
- اشتغال پایدار و تولید
- شبکه حمل و نقل
- ارتقاء معیشت و توانمندسازی
- ثبات نرخ ارز
- محرومیت‌زدائی
- قاچاق خروجی.

۳- تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های خارجی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

از هم‌پوشانی ادبیات تحقیق و همچنین مصاحبه‌های انجام شده، عوامل خارجی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، از طریق مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای احصاء که برابر نظر جامعه آماری تجزیه و تحلیل داده‌ها مطابق با آزمون تی- تست به شرح جداول تنظیمی ذیل تعیین گردیده است.

جدول شماره (۱۵)؛ مؤلفه‌های خارجی مؤثر در حوزه اقتصادی بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی (آمار نمونه)

ردیف	عامل اصلی	مؤلفه‌های خارجی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
۱.	اقتصادی	تحریم‌های اقتصادی	۴۰	۴,۴	۰,۵	۰,۱
۲.		ثبات اقتصادی کشورهای همجوار	۴۰	۴,۵	۰,۵	۰,۱
۳.		سیاست‌های اقتصادی کشورهای همجوار	۴۰	۴,۴	۰,۵	۰,۱
۴.		مقررات مرزی کشورهای همجوار	۴۰	۴,۹	۰,۴	۰,۱
۵.		مقررات گمرکی کشورهای همجوار	۴۰	۴,۸	۰,۴	۰,۱
۶.		مقررات بانکی کشورهای همجوار	۴۰	۴,۳	۰,۴	۰,۱
۷.		مقررات ترانزیت و حمل و نقل کالای کشورهای همجوار	۴۰	۴,۲	۰,۴	۰,۱
۸.		بازارهای سرمایه‌گذاری در کشورهای همجوار	۴۰	۴,۹	۰,۴	۰,۱
۹.		مقررات مالی جهانی (FATF و ...)	۴۰	۴,۲	۰,۶	۰,۱
۱۰.		قاچاق ورودی	۴۰	۵,۰	۰,۲	۰,۰

تفسیر:

جداول شماره (۱۵) و (۱۶)؛ بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری، تعداد ۱۰ عامل خارجی مشروحه ذیل در حوزه اقتصادی در محیط خارجی، بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی مؤثر، نقش آفرین و معنادار می‌باشند:

- تحریم‌های اقتصادی • مقررات بانکی کشورهای همجوار • ثبات اقتصادی کشورهای همجوار • مقررات ترانزیت و حمل و نقل کالای کشورهای همجوار
- سیاست‌های اقتصادی کشورهای همجوار • بازارهای سرمایه‌گذاری در کشورهای همجوار • مقررات مرزی کشورهای همجوار • مقررات مالی جهانی (FATF و ...)
- مقررات گمرکی کشورهای همجوار • قاچاق ورودی.

۴- تجزیه و تحلیل اولویت‌های عوامل مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

پس از تعیین عوامل اصلی، عوامل همبندساز و مؤلفه‌های داخلی و خارجی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی مطابق نظر جامعه آماری، به منظور تعیین اولویت هر دسته از عوامل از آزمون فریدمن استفاده می‌گردد.

آزمون فریدمن یک آزمون آماری ناپارامتریک است که برای تشخیص تفاوت میان داده‌های مرتبط استفاده می‌شود. این آزمون توسط اقتصاددان و آماردان مشهور به نام میلتون فریدمن ارائه گردید. پژوهشگران از این آزمون برای رتبه‌بندی اهمیت متغیرهای پژوهش استفاده می‌کنند.

الف) - تعیین اولویت‌های عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی؛

اولویت‌های عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به شرح ذیل می‌باشد:

جدول شماره (۱۷)؛ توصیف آماری عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

ردیف	عامل	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حدافل	حداکثر
------	------	-------	---------	--------------	-------	--------

۵,۰	۴,۰	۰,۲	۵,۰	۴۰	اقتصادی	۱.
۵,۰	۴,۰	۰,۵	۴,۶	۴۰	اجتماعی	۲.
۵,۰	۴,۰	۰,۳	۴,۱	۴۰	فرهنگی	۳.
۵,۰	۴,۰	۰,۴	۴,۹	۴۰	سیاسی	۴.
۵,۰	۴,۰	۰,۳	۴,۱	۴۰	امنیتی و نظامی	۵.

جدول شماره (۱۸): سطح معناداری آزمون عوامل اصلی

۴۰,۰	تعداد
۱۰۱,۲	مقدار کای اسکوئر
۴,۰	درجه آزادی
۰,۰	سطح معناداری

جدول شماره (۱۹): رتبه بندی عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

ردیف	عامل	میانگین رتبه
۱.	اقتصادی	۴,۲
۲.	سیاسی	۳,۹
۳.	اجتماعی	۳,۲
۴.	فرهنگی	۱,۹
۵.	امنیتی و نظامی	۱,۹

تفسیر:

جداول شماره (۱۷)، (۱۸)، (۱۹)؛ بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری و نتیجه آزمون فریدمن با توجه به مقدار کای اسکوئر ۱۰۱,۲ و سطح معناداری ۰,۰۰ و همچنین مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که ترتیب اولویت ۵ عامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، با ضریب اطمینان ۹۵٪ و خطای ۵٪ به شرح ذیل می‌باشد:

۱- اقتصادی ۲- سیاسی ۳- اجتماعی ۴- فرهنگی و امنیتی و نظامی (هر دو عامل اصلی در یک رتبه قرار گرفته‌اند).

ب)- تعیین اولویت‌های عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی؛

اولویت‌های عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به شرح ذیل می‌باشد:

جدول شماره (۲۰)؛ توصیف آماری عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

ردیف	عامل	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
------	------	-------	---------	--------------	-------	--------

۵,۰	۴,۰	۰,۲	۵,۰	۴۰,۰	کارآیی و اثربخشی	۱.
۵,۰	۴,۰	۰,۵	۴,۷	۴۰,۰	عدالت و انصاف	۲.
۵,۰	۴,۰	۰,۳	۴,۹	۴۰,۰	مسئولیت پذیری	۳.
۵,۰	۴,۰	۰,۵	۴,۶	۴۰,۰	مشارکت جویی	۴.
۵,۰	۴,۰	۰,۵	۴,۷	۴۰,۰	اجماع محوری	۵.
۵,۰	۴,۰	۰,۴	۴,۸	۴۰,۰	قانون مداری	۶.
۵,۰	۴,۰	۰,۲	۵,۰	۴۰,۰	پاسخگویی	۷.
۵,۰	۴,۰	۰,۵	۴,۷	۴۰,۰	شفافیت	۸.

جدول شماره (۲۱): سطح معناداری آزمون عوامل همبندساز

۴۰,۰	تعداد
۳۷,۰	مقدار کای اسکوتر
۷,۰	درجه آزادی
۰,۰	سطح معناداری

جدول شماره (۲۲): رتبه‌بندی عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

ردیف	عامل	میانگین رتبه
۱.	کارآیی و اثربخشی	۵,۲
۲.	عدالت و انصاف	۴,۲
۳.	مسئولیت پذیری	۴,۹
۴.	مشارکت جویی	۳,۸
۵.	اجماع محوری	۴,۰
۶.	قانون مداری	۴,۶
۷.	پاسخگویی	۵,۲
۸.	شفافیت	۴,۲

تفسیر:

جداول شماره (۲۰)، (۲۱)، (۲۲)؛ بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری و نتیجه آزمون فریدمن با توجه به مقدار کای اسکوتر ۳۷ و سطح معناداری ۰,۰۰، و همچنین مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که ترتیب اولویت ۸ عامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، به شرح ذیل می‌باشد:

۱- کارآیی و اثربخشی و پاسخگویی (هر دو عامل در یک رتبه قرار گرفته‌اند) ۲- مسئولیت پذیری ۳- قانون مداری ۴- عدالت و انصاف و شفافیت (هر دو عامل در یک رتبه قرار گرفته‌اند) ۵- اجماع محوری ۶- مشارکت جویی.

پ)- تعیین اولویت‌های مؤلفه‌های داخلی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی؛

اولویت‌های مؤلفه‌های داخلی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به شرح زیر است:

جدول شماره (۲۳): توصیف آماری مؤلفه‌های (داخلی) اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

شماره گویه	عامل اصلی	مؤلفه‌های (داخلی)	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
۱.	اقتصادی	تخصیص مناسب منابع و اعتبارات	۴۰,۰	۵,۰	۰,۲	۴,۰	۵,۰
۲.		توسعه زیرساخت‌ها و زیربناها	۴۰,۰	۵,۰	۰,۲	۴,۰	۵,۰
۳.		اشتغال پایدار و تولید	۴۰,۰	۵,۰	۰,۲	۴,۰	۵,۰
۴.		ارتقاء معیشت و توانمندسازی	۴۰,۰	۵,۰	۰,۲	۴,۰	۵,۰
۵.		محرومیت زدائی	۴۰,۰	۵,۰	۰,۲	۴,۰	۵,۰
۶.		تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی	۴۰,۰	۵,۰	۰,۲	۴,۰	۵,۰
۷.		تسهیل مردمی سازی اقتصاد و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۴۰,۰	۴,۸	۰,۵	۳,۰	۵,۰
۸.		شبکه حمل و نقل	۴۰,۰	۴,۳	۰,۶	۳,۰	۵,۰
۹.		ثبات نرخ ارز	۴۰,۰	۴,۹	۰,۳	۴,۰	۵,۰
۱۰.		قاچاق خروجی	۴۰,۰	۴,۹	۰,۳	۴,۰	۵,۰

جدول شماره (۲۴): سطح معناداری آزمون مؤلفه‌های (داخلی) اقتصادی

تعداد	۴۰,۰
مقدار کای اسکوتر	۱۳۳,۲
درجه آزادی	۹,۰
سطح معناداری	۰,۰

جدول شماره (۲۵): رتبه بندی مؤلفه‌های داخلی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

شماره گویه	عامل اصلی	مؤلفه‌های داخلی	میانگین رتبه
------------	-----------	-----------------	--------------

میانگین رتبه	مؤلفه‌های داخلی	عامل اصلی	شماره گویه
۶,۰	تخصیص مناسب منابع و اعتبارات	اقتصادی	۱-
۶,۰	توسعه زیرساخت‌ها و زیربناها		۲-
۶,۰	اشتغال پایدار و تولید		۳-
۶,۰	ارتقاء معیشت و توانمندسازی		۴-
۶,۰	محرومیت زدائی		۵-
۶,۰	تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی		۶-
۵,۲	تسهیل مردمی‌سازی اقتصاد و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی		۷-
۲,۸	شبکه حمل و نقل		۸-
۵,۷	ثبات نرخ ارز		۹-
۵,۶	قاچاق خروجی		۱۰-

تفسیر:

جداول شماره (۲۳)، (۲۴)، (۲۵) و نمودار شماره (۷)؛ بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری و نتیجه آزمون فریدمن با توجه به مقدار کای اسکوتر ۱۳۳,۲ و سطح معناداری ۰,۰۰۱، و همچنین مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که ترتیب اولویت ۱۰ مؤلفه اقتصادی در محیط داخلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، به شرح ذیل می‌باشد:

۱- تخصیص مناسب منابع و اعتبارات، توسعه زیرساخت‌ها و زیربناها، اشتغال پایدار و تولید، ارتقاء معیشت و توانمندسازی، محرومیت زدائی، تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی (هر شش مؤلفه اقتصادی در یک رتبه قرار گرفته‌اند) ۲- ثبات نرخ ارز
 ۳- قاچاق خروجی ۴- تسهیل مردمی‌سازی اقتصاد و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
 ۵- شبکه حمل و نقل

ت- تعیین اولویت‌های مؤلفه‌های خارجی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی؛

اولویت‌های مؤلفه‌های داخلی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به شرح زیر است:

جدول شماره (۲۶): توصیف آماری مؤلفه‌های خارجی اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

شماره گویه	عامل اصلی	مؤلفه‌های خارجی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
۱.	اقتصادی	تحریم‌های اقتصادی	۴۰,۰	۴,۴	۰,۵	۴,۰	۵,۰
۲.		ثبات اقتصادی کشورهای همجوار	۴۰,۰	۴,۵	۰,۵	۴,۰	۵,۰
۳.		سیاست‌های اقتصادی کشورهای همجوار	۴۰,۰	۴,۴	۰,۵	۴,۰	۵,۰
۴.		مقررات مرزی کشورهای همجوار	۴۰,۰	۴,۹	۰,۴	۴,۰	۵,۰
۵.		مقررات گمرکی کشورهای همجوار	۴۰,۰	۴,۸	۰,۴	۴,۰	۵,۰
۶.		مقررات بانکی کشورهای همجوار	۴۰,۰	۴,۳	۰,۴	۴,۰	۵,۰
۷.		مقررات ترانزیت و حمل و نقل کالای کشورهای همجوار	۴۰,۰	۴,۲	۰,۴	۴,۰	۵,۰
۸.		بازارهای سرمایه‌گذاری در کشورهای همجوار	۴۰,۰	۴,۹	۰,۴	۴,۰	۵,۰
۹.		مقررات مالی جهانی (FATF و ...)	۴۰,۰	۴,۲	۰,۶	۳,۰	۵,۰
۱۰.		فاچاق ورودی	۴۰,۰	۵,۰	۰,۲	۴,۰	۵,۰

جدول شماره (۲۷): سطح معناداری آزمون مؤلفه‌های خارجی اقتصادی

تعداد	۴۰,۰
مقدار کای اسکوئر	۱۵۷,۰
درجه آزادی	۹,۰
سطح معناداری	۰,۰

جدول شماره (۲۸): رتبه بندی مؤلفه‌های (خارجی) اقتصادی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

شماره گویه	عامل اصلی	مؤلفه‌های خارجی	میانگین رتبه
۱.		تحریم‌های اقتصادی	۴,۷
۲.	اقتصادی	ثبات اقتصادی کشورهای همجوار	۵,۲
۳.		سیاست‌های اقتصادی کشورهای همجوار	۴,۹

میانگین رتبه	مؤلفه‌های خارجی	عامل اصلی	شماره گویه
۷,۰	مقررات مرزی کشورهای همجوار		۴
۶,۹	مقررات گمرکی کشورهای همجوار		۵
۴,۰	مقررات بانکی کشورهای همجوار		۶
۳,۸	مقررات ترانزیت و حمل و نقل کالای کشورهای همجوار		۷
۷,۰	بازارهای سرمایه‌گذاری در کشورهای همجوار		۸
۴,۰	مقررات مالی جهانی (FATF و ...)		۹
۷,۵	قاچاق ورودی		۱۰

تفسیر:

جداول شماره (۲۶)، (۲۷)، (۲۸)؛ بیانگر آن هستند که برابر نظر جامعه آماری و نتیجه آزمون فریدمن با توجه به مقدار کای اسکوتر ۱۵۷ و سطح معناداری ۰,۰۰۱، و همچنین مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که ترتیب اولویت ۱۰ مؤلفه (اقتصادی) در محیط خارجی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی، به شرح ذیل می‌باشد:

۱- قاچاق ورودی ۲- مقررات مرزی کشورهای همجوار و بازارهای سرمایه‌گذاری در کشورهای همجوار (هر دو مؤلفه اقتصادی در یک رتبه قرار گرفته‌اند) ۳- مقررات گمرکی کشورهای همجوار ۴- ثبات اقتصادی کشورهای همجوار ۵- سیاست‌های اقتصادی کشورهای همجوار ۶- تحریم‌های اقتصادی ۷- مقررات بانکی کشورهای همجوار و مقررات مالی جهانی (FATF و ...) (هر دو مؤلفه اقتصادی در یک رتبه قرار گرفته‌اند) ۸- مقررات ترانزیت و حمل و نقل کالای کشورهای همجوار.

۴. نتیجه‌گیری:

بررسی‌های انجام‌شده در این تحقیق نشان می‌دهند عوامل اصلی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی شامل: «عوامل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی و نظامی» می‌باشند، ولی اولویت آن‌ها از نگاه جامعه‌آماری متفاوت است.

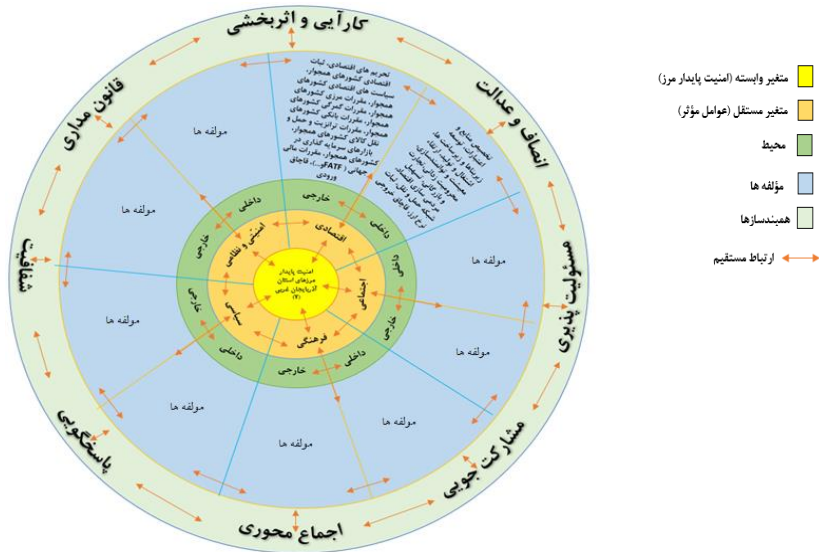
یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که؛ «عامل اقتصادی» از چهار عامل اصلی دیگر، بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی تأثیرگذارتر است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که عامل اقتصادی با مؤلفه‌های داخلی و به ترتیب اولویت مشتمل بر: «تخصیص مناسب منابع و اعتبارات، توسعه زیرساخت‌ها و زیربنایها، اشتغال پایدار و تولید، ارتقاء معیشت و توانمندسازی، محرومیت‌زدائی، تجارت و بازرگانی، بازارچه‌ها و مبادلات مرزی، ثبات نرخ ارز، قاچاق خروجی، تسهیل مردمی‌سازی اقتصاد و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و شبکه حمل و نقل» و مؤلفه‌های خارجی و به ترتیب اولویت شامل: «قاچاق ورودی، مقررات مرزی کشورهای همجوار و بازارهای سرمایه‌گذاری در کشورهای همجوار، مقررات گمرکی کشورهای همجوار، ثبات اقتصادی کشورهای همجوار، سیاست‌های اقتصادی کشورهای همجوار، تحریم‌های اقتصادی، مقررات بانکی کشورهای همجوار و مقررات مالی جهانی (FATF و...)» و مقررات ترانزیت و حمل و نقل کالای کشورهای همجوار» می‌تواند بیشترین تاثیر را در افزایش امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی به همراه داشته باشد. بدین معنی که به میزانی که از عامل اقتصادی با مؤلفه‌های داخلی و خارجی آن، بهره‌گیری شود، منجر به تقویت امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی خواهد شد و قطعاً کم توجهی به عامل اقتصادی با مؤلفه‌های داخلی و خارجی آن، باعث تضعیف امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی خواهد شد. این یافته‌ها همچنین بیانگر آنند که؛ اولویت عوامل همبندساز مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربیبه ترتیب شامل: «کارآیی و اثربخشی و پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانون‌مداری، انصاف و عدالت و شفافیت، اجماع‌محوری و مشارکت‌جویی» می‌باشد. از آنجای که امنیت، منشأ و مبادی گوناگونی با روابط درهم تنیده و پیچیده در رویدادهای اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نظامی، امنیتی و ... دارد و پایداری نیز توصیف‌کننده

یک حالت جمعی مطلوب یا مجموعه‌ای از وضعیت‌های مقاوم اجتماعی در طول زمان است. لذا عوامل همبندساز: ترکیب کننده عناصر و اجزای چند مفهوم جدا از هم در یک بافتار می‌باشند که برآیند تأثیر منفصل آن‌ها را برای حصول نتیجه مرکب، پایدار، متصل، مؤثر؛ همبند و همراستا می‌سازند.

مطابق نظر جامعه‌آماری، تمام پنج عامل اصلی «اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی و نظامی» به همراه تمامی مؤلفه‌های داخلی و خارجی هر یک از آن‌ها به همراه عوامل همبندساز، منجر به افزایش امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی خواهند شد و نادیده گرفتن هر یک از عوامل اصلی و مؤلفه‌های آن‌ها و عوامل همبندساز، امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی را تحت‌الشعاع منفی قرار خواهد داد.

در صفحه بعدی مدل خورشیدی مؤلفه‌های اولویت دار عامل اصلی «اقتصادی» در محیط داخلی و خارجی که مرکب با کار ویژه عوامل همبندساز در کارکرد جمعی و همبند با سایر عوامل و مؤلفه‌های مرتبط اولویت دار؛ منجر به پایداری امنیت در مرزهای استان آذربایجان غربی می‌شوند درج شده است. در مقاله بعدی دوّمین عامل اصلی «سیاسی» و مؤلفه‌های اولویت دار آن در محیط داخلی و خارجی مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی ارائه خواهد شد.

در این فرآیند؛ عوامل اصلی و مؤلفه‌های اولویت‌دار در محیط داخلی و خارجی؛ با همراهی عوامل همبندساز در کارکرد جمعی و همبند، منجر به پایداری امنیت در مرزهای استان آذربایجان غربی می‌شوند.

نمودار شماره (۱-۴)؛ عوامل مؤثر بر امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی

۵. پیشنهادات:

پیشنهاد کاربردی:

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش انجام شده، پیشنهاد می‌گردد؛ محتوی و نتایج حاصله به بخش‌های حاکمیتی اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی، نظامی و انتظامی کشور جهت بهره‌برداری در حوزه امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی ارائه شود تا با ارتقاء بینش راهبردی مبتنی بر شناخت عوامل اصلی، مؤلفه‌های اولویت دار و عوامل همبندساز مؤثر؛ نسبت به پیشنهاد اصلاح نقشه‌های راه، راهبردها و بسته‌های سیاستی اهتمام نمایند.

پیشنهاد پژوهشی:

تدوین راهبردها و الزامات پیاده‌سازی و نیز راهکارهای پیشنهادی و تجویزی و چگونگی کاربست ویژه عوامل اصلی، مؤلفه‌های اصلی و عوامل همبندساز مؤثر در تحکیم و تقویت امنیت پایدار مرزهای استان آذربایجان غربی؛ در قالب رساله‌های دکتری در دانشگاه‌های کشور انجام شود.

منابع و مآخذ

الف) - منابع فارسی

- احمدی، سیدعباس (۱۳۹۶)، آراء و نظریه‌های علمی دکتر محمد رضا حافظ نیا، مشهد، انتشارات پاپلی.
- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۹)، قدرت و منافع ملی، تهران: نشر انتخاب.
- رحمتی، منصور و محمدی حمیدی، سمیه، بررسی و تحلیل شاخص‌های توسعه امنیت زا در مناطق مرزی (مورد مطالعه: مناطق مرزی غرب کشور)، تهران: فصلنامه علمی امنیت ملی، سال یازدهم، شماره چهارم، تابستان ۱۴۰۰.
- زرقانی، سیدهادی (۱۳۸۹)، نقد و ارزیابی مدل‌های سنجش قدرت ملی، فصلنامه ژئوپلیتیک، دوره ۶ شماره ۱.
- زرقانی، سیدهادی (۱۳۸۶)، مقدمه‌ای بر قدرت ملی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- زرقانی، سیدهادی (۱۳۸۵)، ارزیابی عوامل و متغیرهای مؤثر بر قدرت ملی و طراحی مدل سنجش قدرت ملی کشورها، رساله دوره دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس.

ب) - منابع انگلیسی

- Cohen, Saul (1994), **Geopolitics in the new world Era, In Reordering in the world.** USA: Westview press.
- Goldstein, Joshuas (1999), **International Relations.** New York, Longman.
- Glansner, Martin (2004), **Political Geography.** Blak Hill.
- Muir, Richard (1981), **Modern Political Geography.** Mac millan Education, London and Hong Kong.
- Tellis, Ashley, L. Bially, Janice, Cohen, A. Eliot, Layne, Christopher (2000), **Measuring National Power in the Postindustrial Age.** Rond: New York, 2000.